

9625

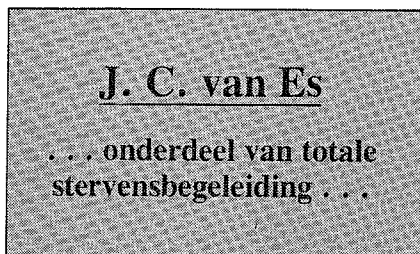
Euthanasie: juridisch of medisch?

De stapel artikelen, boeken, arresten, uitspraken, kranteknipsels en rapporten over euthanasie groeit. Hierbij bevinden zich het rapport van de Gezondheidsraad (rapport-Belifante) en dat van de KNMG^{1, 2}.

Het rapport van de commissie-Belifante biedt een inventarisatie van de problemen en moeilijkheden die zich in de praktijk rond het sterven en bij de toepassing van euthanasie en het verlenen van hulp bij zelfdoding blijken voor te doen; verder heeft de commissie die dit rapport opstelde zich gebogen over de vraag welke taak ten aanzien van deze problematiek voor de overheid is weggelegd. Met name worden argumenten pro en contra strafrechtelijke maatregelen geformuleerd. Belangrijk is de in het Gezondheidsraadsrapport opgenomen definitie van euthanasie: 'De handelingen die beogen het leven van een ander op diens verzoek of in diens belang opzettelijk te beëindigen of te verkorten, hetzij actief hetzij passief'.

Korte tijd na het verschijnen van het rapport van de Gezondheidsraad installeerde Mw. M. H. M. F. Gardeniers-Berendsen, toenmalig demissionair minister van Volksgezondheid, op 18 oktober 1982 – op de valreep – de Staatscommissie Euthanasie. Bij de installatie zei zij, dat bovengenoemde definitie een belangrijk uitgangspunt voor deze nieuwe commissie diende te betekenen. Hiermee kon de verhullende vaagheid die termen als 'vrijwillige en onvrijwillige euthanasie', 'passieve en actieve euthanasie', 'directe en indirecte euthanasie' hadden geschapen de wereld uit worden geholpen. Ditzelfde deed de KNMG met haar standpuntbepaling: 'Euthanasie is handelen dat beoogt het leven van een ander op diens uitdrukkelijk verzoek te beëindigen'.

De Staatscommissie Euthanasie heeft op 19 augustus jl. haar eindrapport uitgebracht³. Enkele conclusies daarvan waren al eerder uitgelekt, conclusies die door de commissie werden verwacht. Waar gaat het om? De bovengeformuleerde vorm van euthanasie dient, als aan bepaalde eisen wordt voldaan, niet langer strafbaar te zijn. Aan artikel 293 WvS: 'Hij die een ander op zijn uitdrukkelijk verzoek en ernstig verlangen van het leven berooft wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twaalf jaar', dient te worden toegevoegd dat de arts die deze ten uitvoer

brengt niet strafbaar is onder de volgende voorwaarden: de patiënt moet in een noodsituatie verkeren en moet na zorgvuldige overwegingen en in vrijwilligheid om euthanasie hebben gevraagd, en de arts moet eerst een collega hebben geraadpleegd voordat euthanasie wordt toegepast. Dit is nagenoeg analoog aan de zorgvuldigheidseisen die door de KNMG zijn opgesteld: De vrijwilligheid van de patiënt moet overtuigend aanwezig zijn, het moet een weloverwogen verzoek zijn dat uit een duurzaam verlangen naar de dood voortkomt bij een patiënt die onaanvaardbaar lijdt. Enige vorm van collegiaal vooroverleg is noodzakelijk.

Terwijl de commissie-Belifante nog geen keuze deed, heeft de KNMG in haar rapport, weliswaar niet expliciet, maar toch wel impliciet, gekozen voor de principiële toelaatbaarheid van euthanasie⁴. De Staatscommissie is hierin heel helder: euthanasie is toelaatbaar. Slechts twee leden van de Staatscommissie, de hoogleraren W. C. M. Klijn (Katholieke Theologische Hogeschool Amsterdam) en W. Nieboer (Katholieke Hogeschool Tilburg) hebben zich tegen het legaliseren van euthanasie verklaard.

In de discussies omtrent euthanasie worden argumenten van uiteenlopend karakter gehanteerd. Men zou deze argumenten als een (beslisboom) kunnen opbouwen. De eerste beslissing ligt bij het in principe aanvaarden of het in principe afwijzen van euthanasie. De keuze daarvan is gelegen in het al of niet erkennen van het recht van mensen op zelfbeschikking: het recht over het eigen lot te mogen beslissen. Dit recht bestaat op ieder gebied: het recht zich vrij te bewegen, zich te vestigen, een partner te kiezen, wel of niet in militaire dienst te gaan, politieke keuzes te maken. Zonder zelfbeschikkingsrecht is een menselijke samenleving niet denkbaar. Erkent men het zelfbeschikkingsrecht niet, dan valt er in dit opzicht verder niets te beslissen. Erkent men het zelfbeschikkingsrecht wel,

dan gaat het alleen nog om de wijze waarop euthanasie moet worden geregeld: langs juridische weg – die weg heeft de Staatscommissie voor ons uitgetekend – of langs medische weg.

Artikel 293 WvS werd in 1886 niet door de regering verdedigd met euthanatisch handelen van artsen voor ogen; verwezen werd naar een geval van doding van een ongehuwde zwangere vrouw op haar verzoek, hetgeen als moord onder verzachtende omstandigheden werd gekenmerkt. Het zou terecht zijn euthanasie expliciet te onderscheiden van de handelingen waarvan in art. 293 WvS sprake is en ze niet in één artikel onder te brengen. Dan zou er veel zijn te zeggen voor het onderbrengen van euthanasie bij de handelingen *ex lege artis*⁴. De inspecteur van de Volksgezondheid kan dan aan de hand van de criteria die door de KNMG zijn opgesteld en de voorwaarden die de Staatscommissie Euthanasie noemt nagaan of er sprake is geweest van verantwoord handelen. Indien dit niet het geval blijkt te zijn, kan een tuchtrechtelijke of een strafrechtelijke procedure volgen. In die beoordeling zou dan ook dienen te worden nagegaan op welke wijze euthanasie onderdeel was van een totale stervensbegeleiding, bijvoorbeeld ook in hoeverre de daartoe behorende pijnbestrijding op een adequate manier heeft plaatsgevonden. Het verdient dan ook de voorkeur dat de *behandelend arts* de euthanasie – indien geïndiceerd – toepast. Van fundamentele betekenis is dat ongewenste euthanasie absoluut wordt geblokkeerd. Die veiligheid moet worden gegarandeerd door euthanasie in het verborgene onmogelijk te maken. Een wetswijziging is een politieke zaak. Met de ellende van de abortuswetgeving voor ogen zou men die beter kunnen vermijden. Waarom dan niet de medische weg gekozen? Tenslotte: euthanasie is, zoals reeds werd gezegd, onderdeel van een totale stervensbegeleiding. Alles wat de isolatie van euthanasie binnen dit begeleidingsproces bevordert moet worden vermeden. Ook de (straf)wetgeving moet dit niet doen. ■

1. Advies inzake euthanasie, uitgebracht door de Gezondheidsraad. 's-Gravenhage: Staatsuitgeverij, 1982.

2. KNMG. Standpunt inzake euthanasie. Medisch Contact 1984; 39: 990-8.

3. Eindrapport van de Staatscommissie Euthanasie; deel 1: Het Advies, deel 2: Het Rechtsvergelijkend Onderzoek, deel 3: De Hoorzittingen. 's-Gravenhage: Staatsuitgeverij, 1985.

4. Scholten EG. Euthanasie *ex lege artis*. Medisch Contact 1984; 39: 981-3.